

1 VÝZKUM PISA

PISA (Programme for International Student Assessment) je mezinárodní výzkum čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti patnáctiletých žáků. Pořádá ho Organizace pro hospodářskou spolupráci (OECD). Hlavním cílem výzkumu je zjistit, zda si žáci na konci povinné školní docházky osvojili vědomosti a dovednosti, které jsou nezbytné pro úspěšné uplatnění v reálném životě. Předmětem zkoumání není to, jak žáci dokážou nabyté vědomosti reprodukovat, ale to, jak je dovedou využít v různých situacích z běžného života.

CYKLY VÝZKUMU

Výzkum probíhá v tříletých cyklech, v každém z nich je věnována zvýšená pozornost jedné ze tří sledovaných oblastí (čtenářské, matematické nebo přírodovědné gramotnosti). V roce 2000 výzkum zjišťoval především čtenářskou gramotnost, v roce 2003 matematickou gramotnost a roku 2006 přírodovědnou gramotnost. V roce 2006 se výzkum zaměřil také na zjišťování vztahu žáků k přírodním vědám, jejich postojů k možnému uplatnění v přírodovědných oborech a k tomu, co jim škola v této oblasti studia nabízí. V roce 2009 byla v centru pozornosti opět čtenářská gramotnost.

ZÚČASTNĚNÉ ZEMĚ A VZOREK

Tabulka 1: Počty zúčastněných zemí, českých žáků a škol ve výzkumu PISA

Rok	Počet zemí		Počet žáků ČR ¹	Počet škol ČR
	OECD	jiné		
2000	28	4	5343	229
2003	30	11	6316	259
2006	30	27	5927	244
2009	34	31	6049	260

TESTY A DOTAZNÍKY

Úroveň gramotnosti žáků ve všech sledovaných oblastech se zjišťuje písemným testem, na jehož vyplnění mají žáci dvě hodiny.

Všichni testovaní žáci dále vyplňují dotazník, kde odpovídají na otázky týkající se jejich rodinného zázemí, prostředí, ve kterém žijí, jejich názorů a postojů, školy i vyučovacích metod, s nimiž se setkávají. Ředitelé všech zúčastněných škol vyplňují dotazník mapující situaci ve školách. Krátký dotazník o výuce čtení vyplňovali v roce 2009 i učitelé českého jazyka v zúčastněných školách.

PREZENTACE VÝSLEDKŮ

Ve výzkumu PISA jsou výsledky jednotlivých zemí prezentovány dvěma různými způsoby:

1. Pomocí skóre (počtu bodů) na škálách výsledků, které vyjadřují úspěšnost žáků při řešení testových úloh. Uvádějí se průměrné výsledky zemí na třech celkových škálách pro čtenářskou, matematickou a přírodovědnou gramotnost. Pro blíže zkoumanou oblast (v roce 2009 pro čtenářskou gramotnost) jsou pak vytvořeny ještě dílčí škály zaměřené na okruhy sledovaných kompetencí a vědomostí.
2. Pomocí šesti úrovní způsobilosti, na nichž se žáci mohou nacházet.² Rozdělení žáků podle úrovní způsobilosti poskytuje informaci o tom, s jakým úspěchem si žáci osvojili příslušné kompetence a vědomosti. Podle toho, jakého skóre žák v testu dosáhl, je mu přiřazena jedna ze šesti úrovní způsobilosti. Žáci na první úrovni způsobilosti dosahují nejnižších výsledků a ovládají pouze nejjednodušší kompetence, šestá úroveň odpovídá nejlepším výsledkům a nejsložitějším kompetencím. V rámci výzkumu PISA byla za základní stanovena druhá úroveň. Žáci, kteří této úrovni nedosáhnou, mohou mít problémy v dalším studiu a s uplatněním na trhu práce.

¹ Počet skutečně testovaných žáků v mezinárodním vzorku. Národní vzorek byl v některých letech navyšován pro účely dalších národních zkoumání a srovnání.

² Podrobné vymezení toho, co by měli žáci na jednotlivých úrovních umět, pro oblast čtení uvádí publikace Palečková, J., Tomášek, V., Basl, J. (2010). *Umíme ještě číst? Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009*. Praha: ÚIV, s. 43, pro matematiku Palečková, J., Tomášek, V. (2005). *Učení pro zítřek*. Praha: ÚIV, s. 17, pro přírodní vědy Palečková, J., a kol. (2007). *Hlavní zjištění výzkumu PISA 2006. Poradí si žáci s přírodními vědami?* Praha: ÚIV, s. 22.